

El Solsonès,
una mirada als Bioproductes

Projecte d'Especialització i
Competitivat Territorial (PECT)

La bioeconomia com a motor de canvi
i model de transformació territorial

CTFC

30è ANIVERSARI

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU DE LA NATURA
Berga, del 10 al 20 de juliol de 2023

- ✓ **EXPLORA els pigments naturals** | 30 h
Curs semipresencial
10 i 11 de juliol, matí i tarda, presencial
- ✓ **EXPLORA els recursos digitals** | 30 h
Curs semipresencial
12 i 13 de juliol, matí i tarda, presencial
- ✓ **EXPLORA el Bosc i el canvi climàtic** | 30 h
Curs semipresencial
13 de juliol, tarda, presencial
14 de juliol, matí i tarda, presencial
15 de juliol, matí, presencial
- ✓ **EXPLORA els recursos naturals** | 20 h
Curs presencial
10, 11, 12, 13 i 14 de juliol, tardes
Incompatible amb els 3 anteriors

Adreçats a:
- Professorat de Secundària i Primària (amb reconeixement)
- Estudiants Universitaris (amb crèdits ECTS)
- Amants de la natura

www.exploratori.org/ucen

EXPLORA el bosc i el canvi climàtic

Aproximació a l'efecte edafoclimàtic en la distribució i qualitat de les plantes aromàtiques al Solsonès

Eva Moré (eva.more@ctfc.cat)

Grup de Plantes Aromàtiques i Medicinals– <https://apsb.ctfc.cat>

Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya - <https://www.ctfc.cat/>

BioMarkets

El Solsonès, una mirada als Bioproductes

AP3. ÀMBIT PRIORITARI
BIOECONOMIA FORESTAL

OFICINA TÈCNICA
PER A LA TRANSFORMACIÓ

Transformació
Econòmica

Nou coneixement, Innovació, Transferència i Impacte a partir dels recursos naturals endògens del Solsonès

CTFC

Diputació de Lleida
La força dels municipis

Diputació de Lleida
Patronat de Promoció Econòmica

LEADER
Catalunya Central

Ajuntament de Solsona

Unió Europea
Fons Europeu de
Desenvolupament Regional

Generalitat
de Catalunya

Què són les plantes aromàtiques i medicinals?

- **Plantes aromàtiques:**
  - ❖ perfumeria
  - ❖ condimentació
- **Les plantes medicinals**
  - ❖ aplicacions farmacèutiques
  - ❖ complements alimentaris
  - ❖ cosmètics

Qui ho aprofita?

SECTOR MEDICINAL

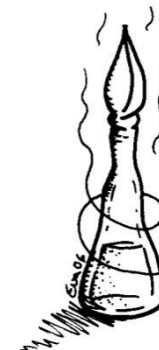
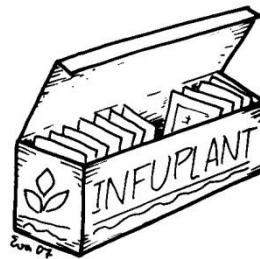
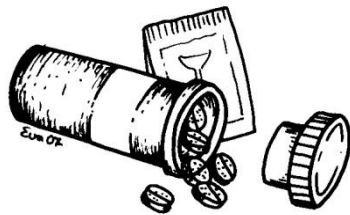
- Farmàcia
- Fitomedicina
- Dermocosmètica

SECTOR ALIMENTARI

- Additius (aromes)
- Productes (condiments, infusions, begudes)
- Complementos alimentaris

SECTOR PERFUMERIA

- Perfums
- Higiene personal
- Detergència

Què n'obtenim?

Principals matèries primeres

- **Matèria vegetal**
  - FRESCA/ CONGELADA > equips de fred
  - SECA > assecadors
- **Substàncies derivades**
  - OLIS ESSENCIALS > destil·ladora arrossegament de vapor
  - OLIS FIXOS > expressió, maceració
  - SUCS > expressió
  - EXTRACTES > equips d'extracció
  - ESSÈNCIES > equips d'extracció

Quimiotips

Salvia rosmarinus Spenn. (sin. *Rosmarinus officinalis* L.)

- **Olis essencials:** conjunt de compostos volàtils els principals constituents dels quals són els terpens.
- **Perfil químic:** proporció de terpens presents en l'oli essencial
- **Quimiotip:** components principals del perfil químic d'una població silvestre o varietat seleccionada pel cultiu > depèn en gran mesura de las **condicions edafoclimàtiques** a les que ha estat sotmesa una planta durant molt de temps.

Compost	% relatiu
Alfa-pinè	7,67
Camfè	5,48
Beta-pinè	0,46
3-Octanona	0,71
Beta-Mircè	1,17
Alfa-Felandrè	0,44
Alfa-Terpinè	0,56
p-Cimè	0,54
1,8-Cineol	15,55
Gamma-Terpinè	0,42
Terpinolè	0,44
Linalol	0,10
Càmfora	49,67
Borneol	2,68
Terpin-4-ol	0,66
Alfa-terpineol	2,00
Verbenona	8,91
Acetat de bornil	1,25
Cariofil·lè	0,76
Alfa-humulè	0,37
Òxid de cariofil·lè	0,06
Alfa-Eudesmol	0,12
Alfa-Bisabolol	-

Projecte d'Especialització i
Competitivat Territorial (PECT)

La bioeconomia com a motor de canvi
i model de transformació territorial

Prospecció de poblacions silvestres de plantes aromàtiques al
Solsonès

Objectiu de la prospecció

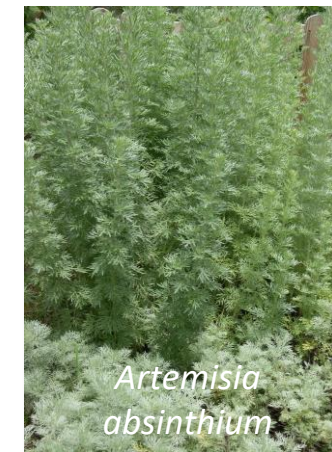
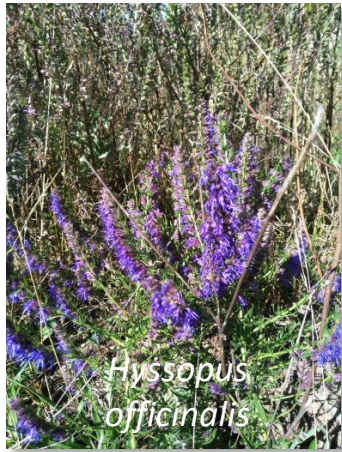
- Conèixer la **presència** i **abundància** de les poblacions silvestres
- Conèixer el seu **perfil químic**
  - **Seleccionar** aquelles poblacions més interessant d'acord amb les normes de qualitat del mercat (medicinal, cosmètic i perfumer).
  - **Amb les poblacions seleccionades s'ha instal·lat un camp demostratiu de PAM del Solsonès**

Espècies mostrejades al Solsonès

2022

2023

Metodologia

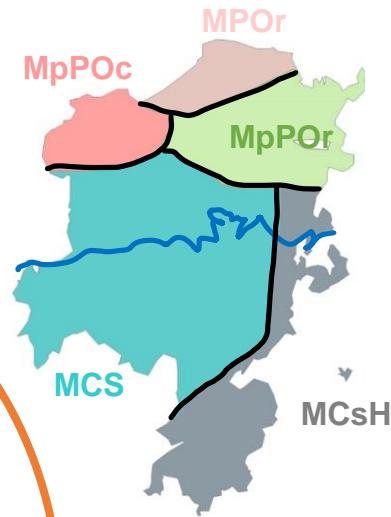

Localització de poblacions

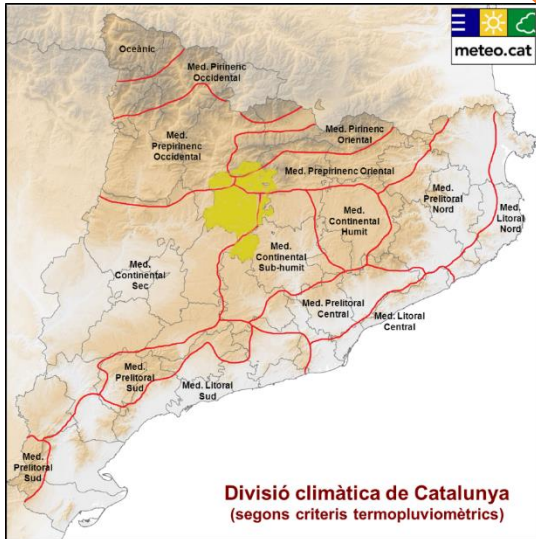

Territoris fisiogràfics de Catalunya. 1 Pirineus, subdividits en: 1a Pirineus centrals; 1b Pirineus orientals; 1c Prepirineus centrals; 1d Prepirineus orientals. 2 T. ruscinic. 3 T. olosolànic. 4 T. catalanidic, subdividit en: 4a septentrional; 4b central; 4c meridional. 5 T. ausosegàrric. 6 T. sicòric

Prepirineus orientals

Territori Ausosegàrric

Grup	Unitat fisiogràfica	Subtipus	Precipitació Mitjana anual (mm)	Règim Pluviomètric estacional	Temperatura Mitjana anual (°C)	Amplitud tèrmica mitjana anual (°C)	
Mediterrani	Pirinenc	Oriental (MPOr)	1000-1200	Màxim a l'estiu i mínim a l'hivern	3-9	13-16	
		Oriental (MpPOr)	850-1100	Màxim a l'estiu o a la primavera i mínim a l'hivern	9-12	16-19	
	Occidental (MpPOc)	650-900					
	Continental		Subhumit o central (MCsH)	550-700	Mínim a l'hivern	11-13	17-20
			Sec o occidental (MCS)	350-550	Màxims equinoccials	12-14	

Metodologia

Mostreig

Espècie	Nombre de mostres	Mesos	Estadi fenològic	Part collida
<i>Artemisia absinthium</i>	5	--	Floració	Summitat florida
<i>Hyssopus officinalis</i>	4	Setembre 2022	Floració	Summitat florida
<i>Lavandula angustifolia</i>	7	Juny-Juliol 2022	Floració	Espigues florals
<i>Lavandula latifolia</i>	9	Juliol-Agost 2022	Floració	Espigues florals
<i>Origanum vulgare</i> subsp. <i>vulgare</i>	5	Juliol-Agost 2022	Floració	Summitat florida
<i>Salvia rosmarinus</i> (sin. <i>Rosmarinus officinalis</i>)	12	Juny-Juliol 2022	Vegetatiu/Post-floració	Fulla/Summitat florida
<i>Salvia officinalis</i> subsp. <i>lavandulifolia</i>	3	Juliol-Agost 2022	Vegetatiu	Fulla
<i>Satureja montana</i>	14	Agost-Setembre 2022	Floració	Summitat florida
<i>Thymus vulgaris</i>	14	Abril-Maig 2023	Floració	Summitat florida

Metodologia

Mostreig

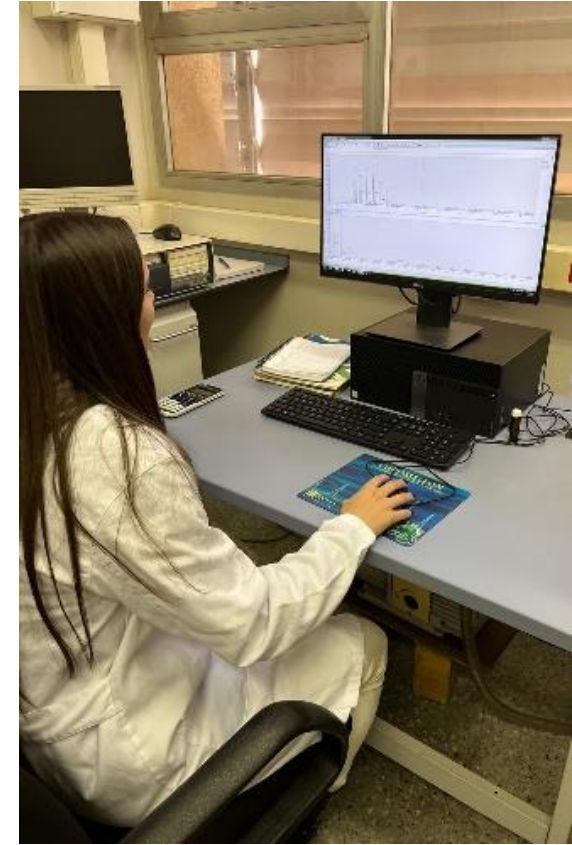

Metodologia

Obtenció oli essencial i anàlisi química

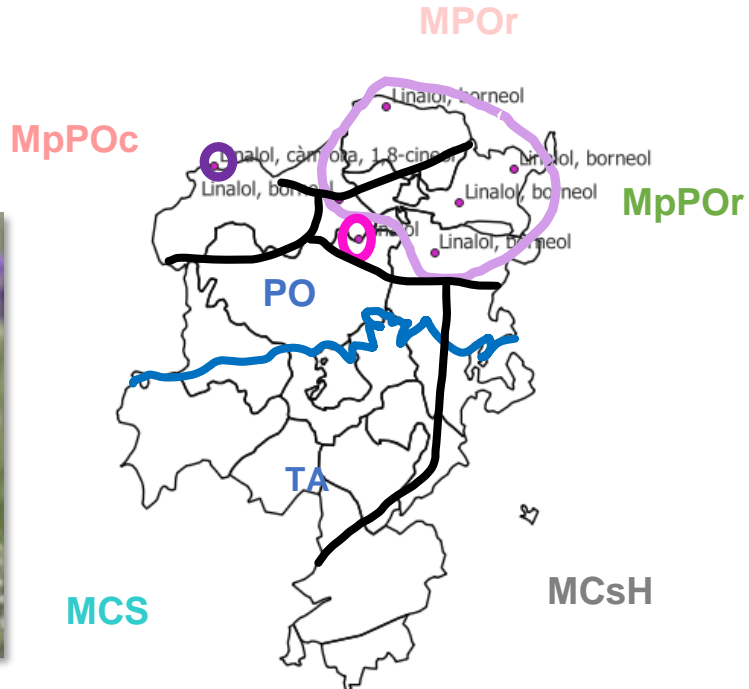

Resultats

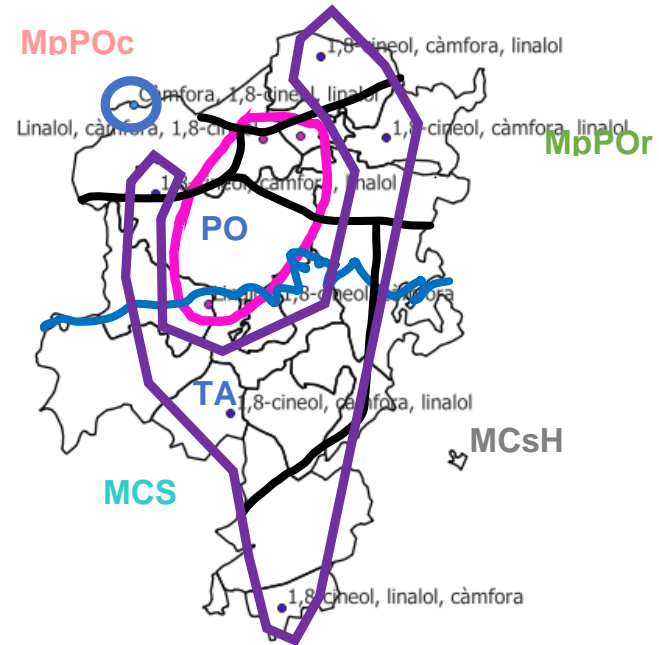

Principals quimiotsips identificats

Lavandula angustifolia Miller

- **QT1** – Linalol (QT1a – borneol; QT1b – càmfora)

Lavandula latifolia Medik

- **QT1** – Càmfora, 1,8-cineol, linalol
- **QT2** – Linalol, càmfora, 1,8-cineol
- **QT3** – 1,8-cineol (QT3a – linalol; QT3b – càmfora)

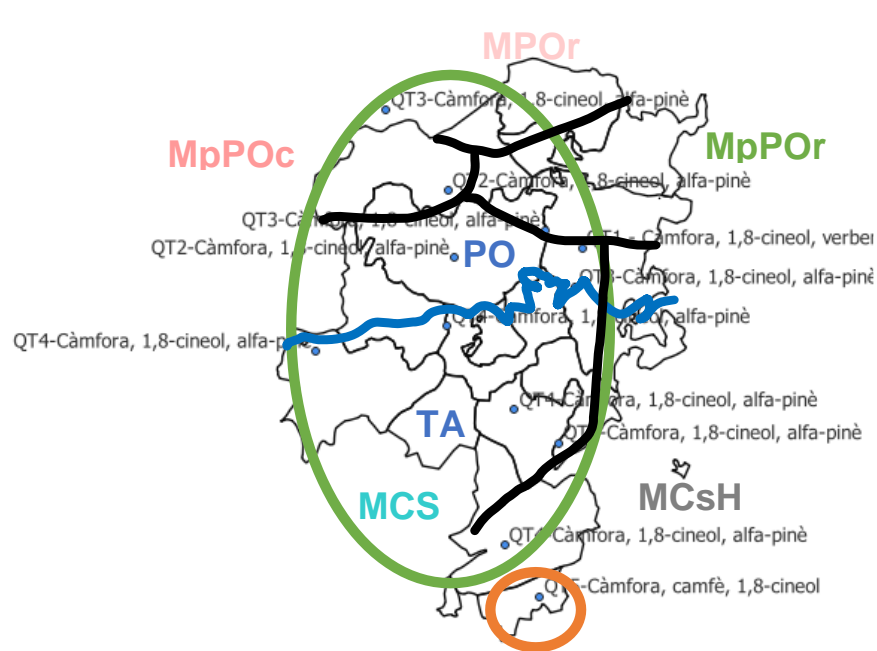

Resultats

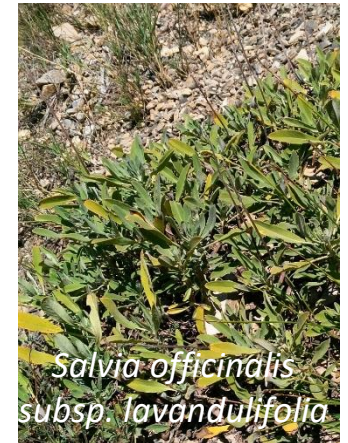
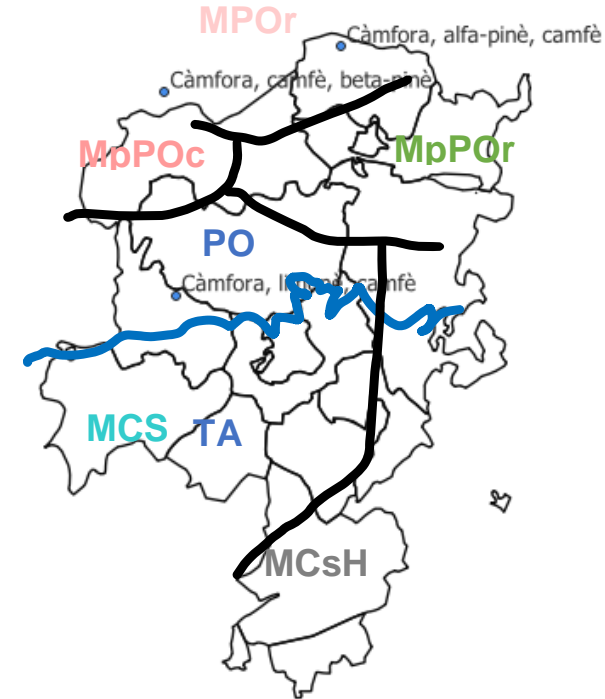

Principals quimiotips identificats

Salvia rosmarinus Spenn

- **QT1** – Càmfora, 1,8-cineol (QT1a – verbenona; QT1b - alfa-pinè)
- **QT2** – Càmfora, camfè, 1,8-cineol

Salvia officinalis subsp. *lavandulifolia* (Vahl)

Gams

- **QT-** Càmfora (QTa - Limonè, camfè; QTb - alfa-pinè, camfè; QTc - Camfè, beta-pinè)

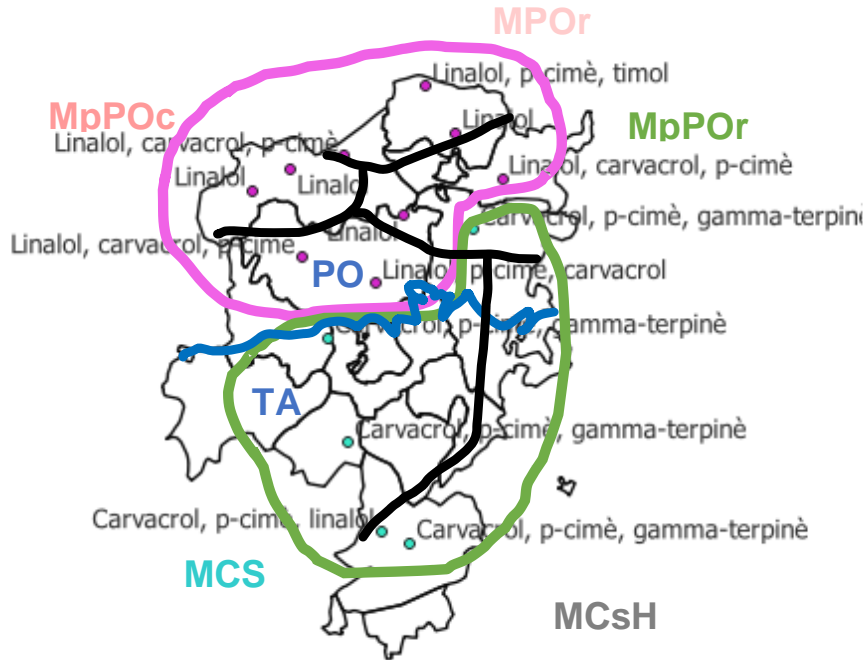
Resultats

Principals quimiotips identificats

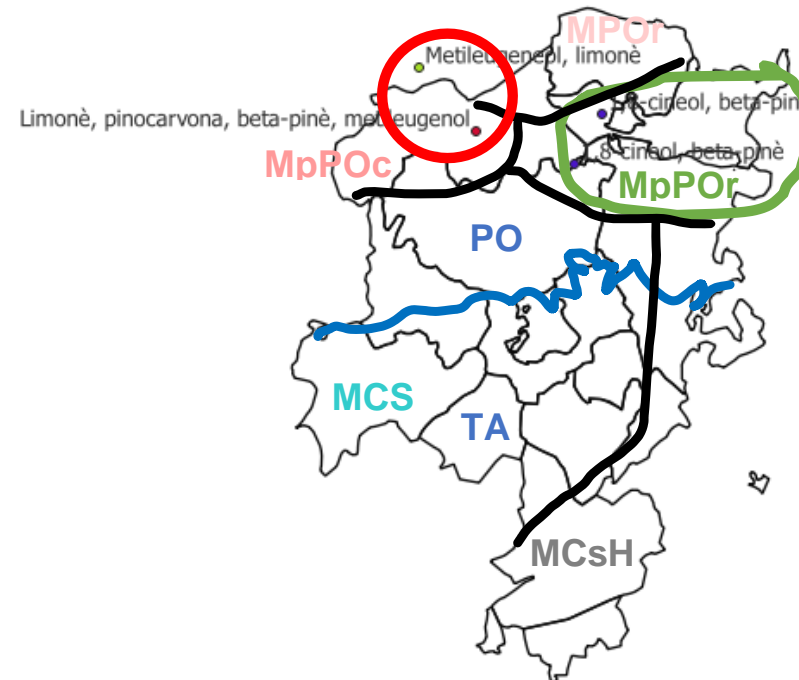

Satureja montana

Satureja montana L.

- **QT1** - Linalol (QT1a – carvacrol; QT1b - p-cimè)
- **QT2** – Carvacrol, p-cimè (QT2a – gamma-terpinè; QT2b – linalol)

Hyssopus officinalis

Hyssopus officinalis L.

- **QT1** – 1,8-cineol, beta-pinè
- **QT2** – Limonè, pinocarvona, beta-pinè, metileugenol (tòxic!!)
- **QT3** – Metileugenol, limonè (tòxic!!)

Resultats

Principals quimiotips identificats

<i>Hyssopus officinalis</i> L.	% oli essencial	Riquesa
Lladurs	2,0	1,8-cineol (38,47%) beta-pinè (10,78%)
Guixers	2,5	1-8 cineol (35,21%) beta-pinè (11,39%)
Odèn	4,0	limonè (21,42%), pinocarvona (17,52%), beta-pinè (10,69%) metileugenol (10,20%)
Fígols i Alinyà	3,0	metileugenol (40,38%) limonè (27,26%)

1,8-cineol: expectorant

Beta-pinè: broncodilatador i expectorant

Limonè: antiviral i antiinflamatori

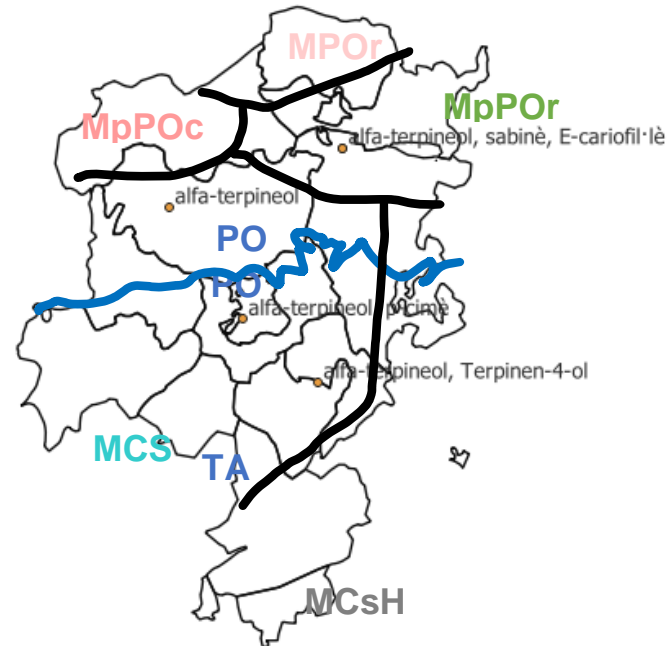
Pinocarvona: antibacterià

Resultats

Principals quimiotips identificats

Origanum vulgare subsp. *vulgare*

- QT – Alfa-terpineol (QTa – sabinè, E-cariofil·lè; QTb – p-cimè; QTc – terpinene-4-ol)

Influència de les condicions edafoclimàtiques

Regim de temperatures

Amplitud tèrmica

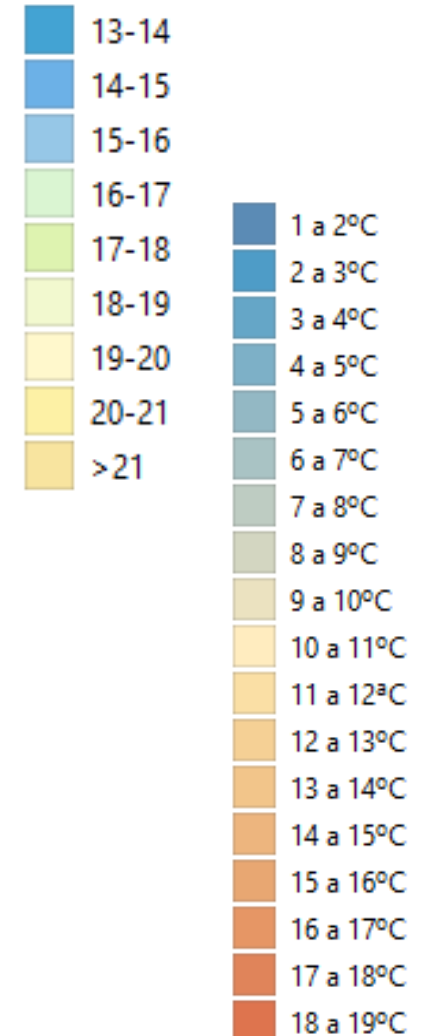
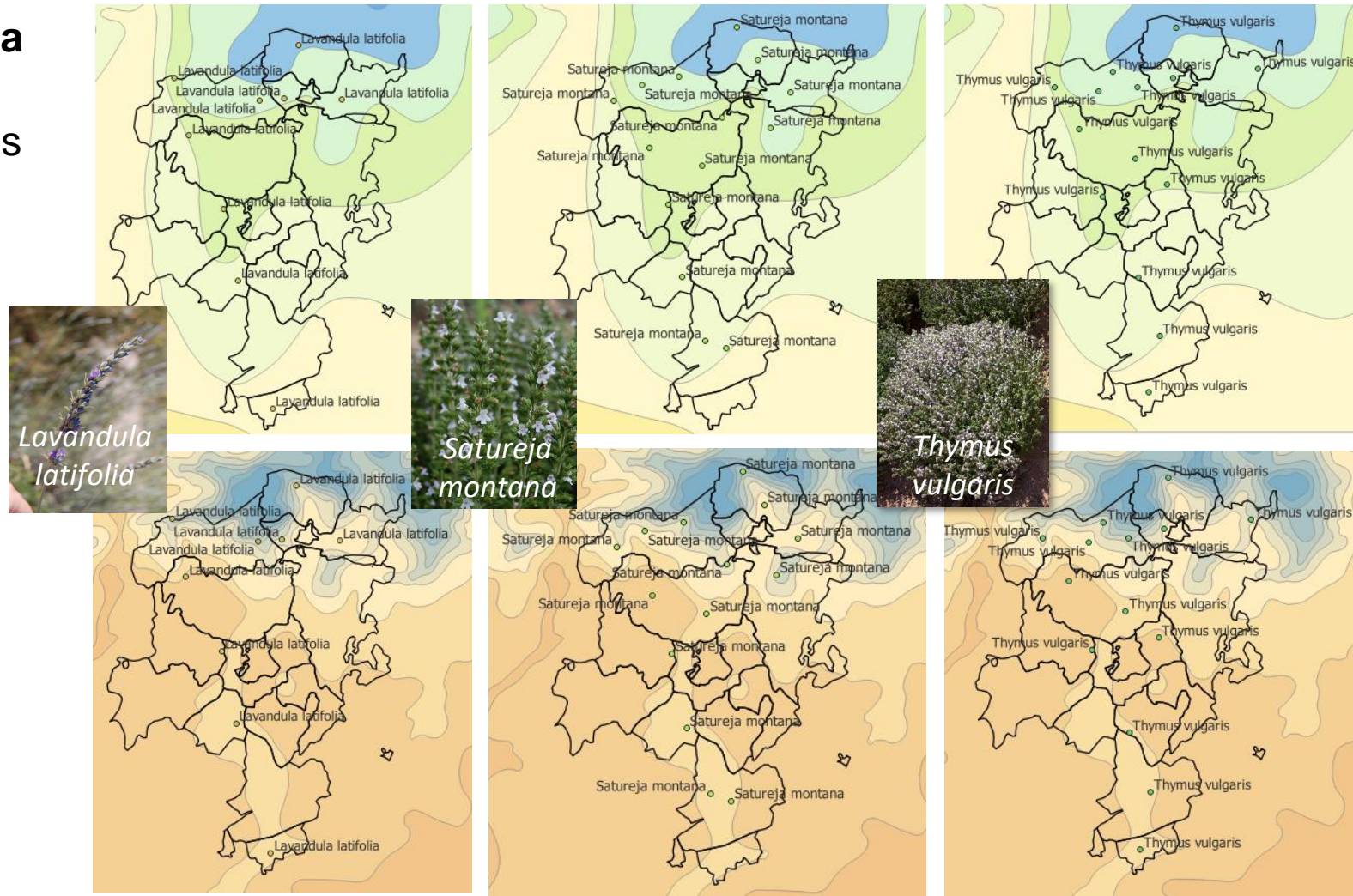
Sense restriccions

Temperatura mitjana anual

SUPERIOR A:

6-7°C (sajolida)

8-9°C (barballó i timó)

Influència de les condicions edafoclimàtiques

Regim de temperatures

Amplitud tèrmica

SUPERIOR a 17-18°C (romaní)

entre 17 i 18°C (orenga)

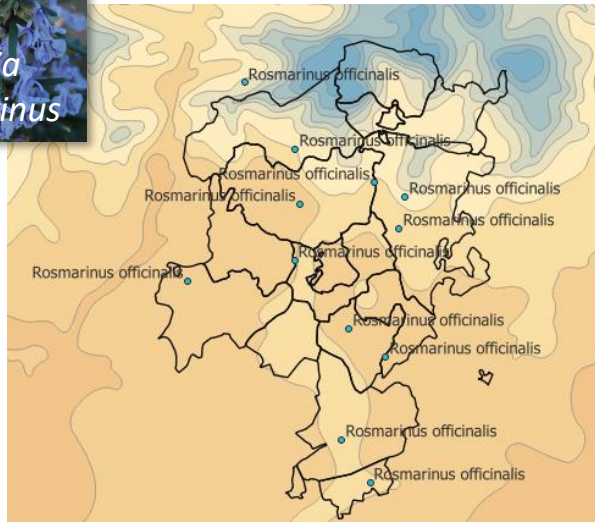
Temperatura mitjana anual:

SUPERIOR a 9-10°C (Romaní)

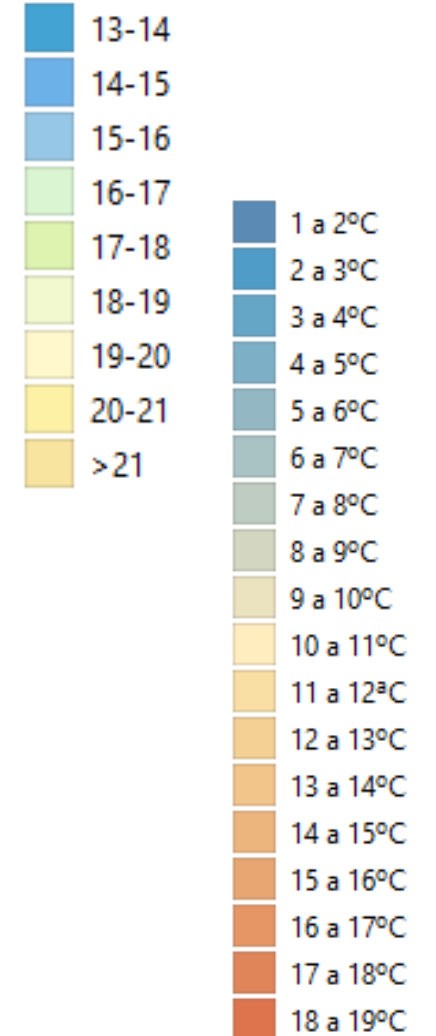
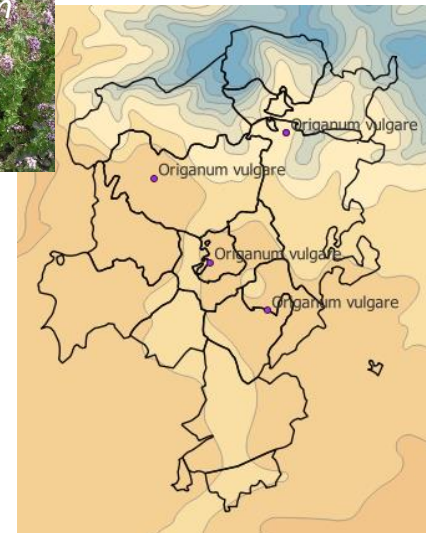
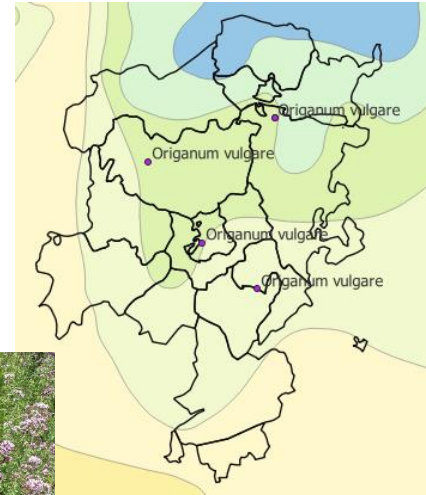
entre 10 i 13°C (Orenga)

Salvia rosmarinus

Origanum vulgare subsp. vulgare

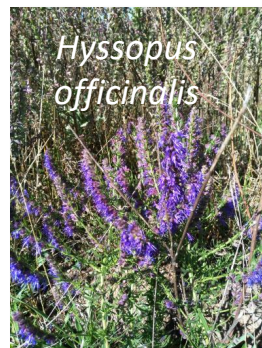
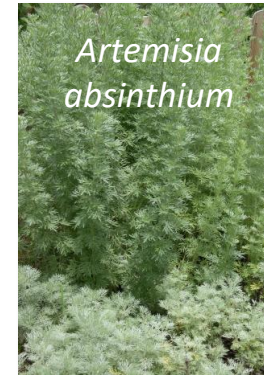
Influència de les condicions edafoclimàtiques

Regim de temperatures

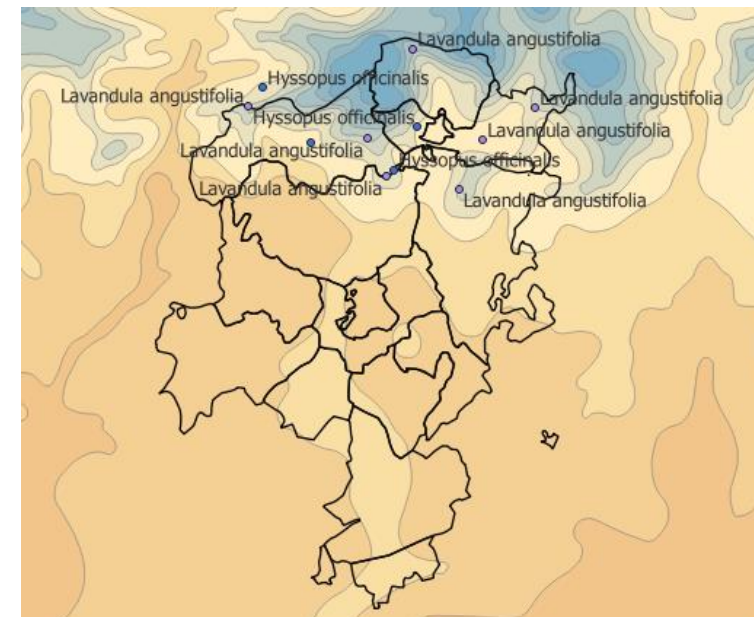
Amplitud tèrmica

INFERIOR A:
17-18°C (donzell,
hisop, espígol)

Temperatura mitjana anual:

INFERIOR A:
8-9°C (hisop i espígol)

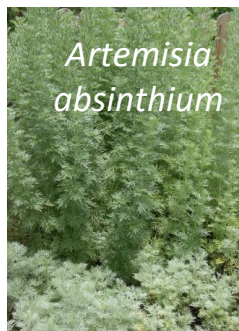
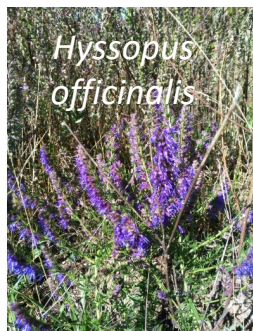
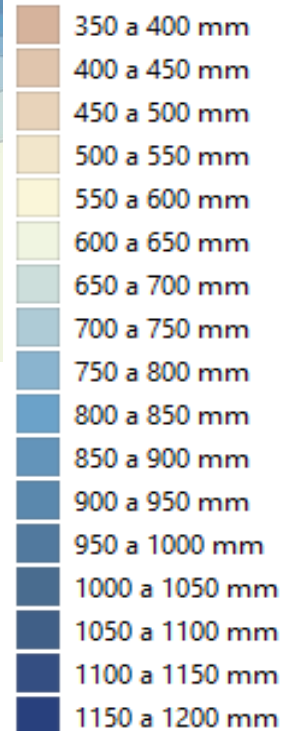
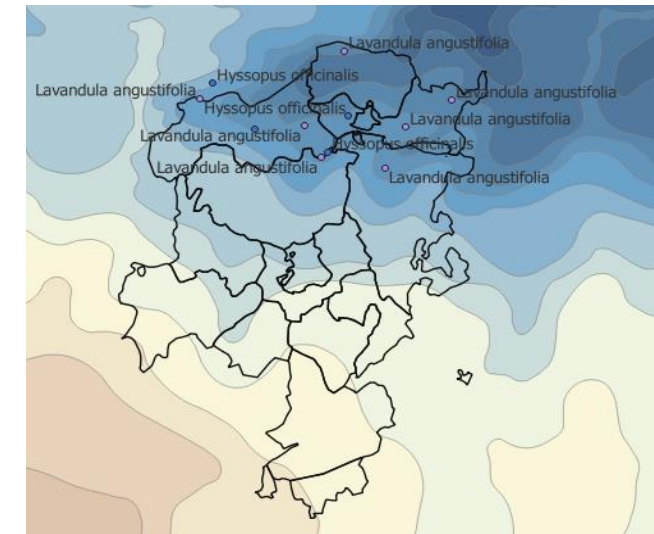
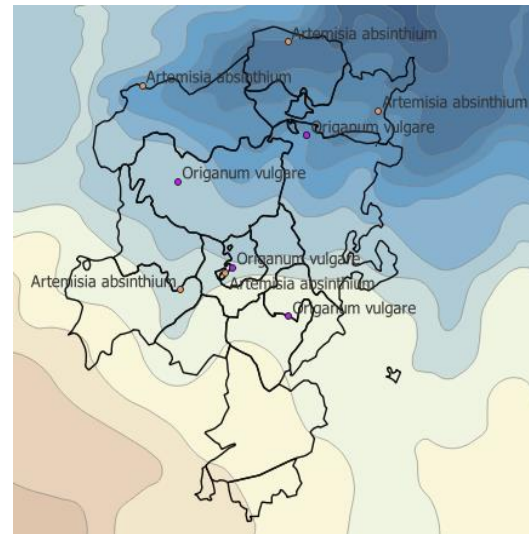
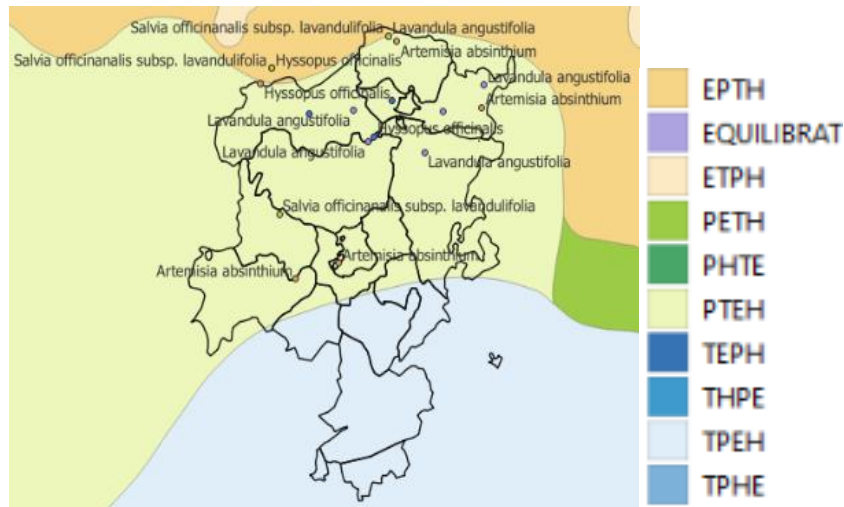
Influència de les condicions edafoclimàtiques

Regim pluviomètric

Règim pluviomètric estacional

PTEH (màxim de primavera)

Pluviometries superiors a 600-650 mm anuals:

- *Artemisia absinthium*
- *Origanum vulgare* subsp. *vulgare*

Pluviometries superiors a 850 mm anuals:

- *Lavandula angustifolia*
- *Hyssopus officinalis*

Influència de les condicions edafoclimàtiques

Regim pluviomètric

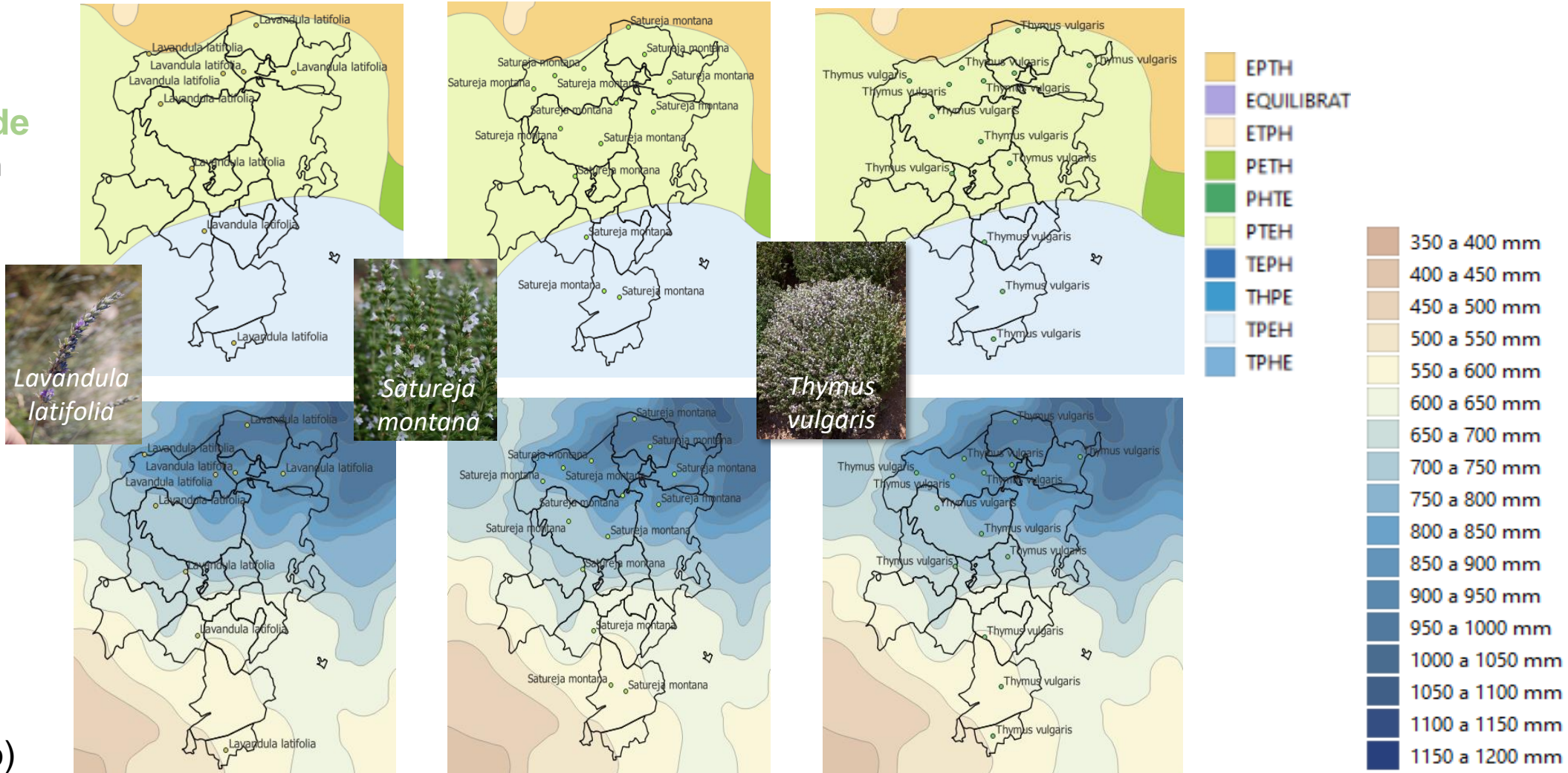
Règim pluviomètric estacional

PTEH (màxim de primavera) com TPEH – màxim tardorenc

Pluviometria mitjana anual

INFERIOR A:

- 900-950 mm (sajolida)
- 950-1000 mm (barballó i timó)

Influència de les condicions edafoclimàtiques

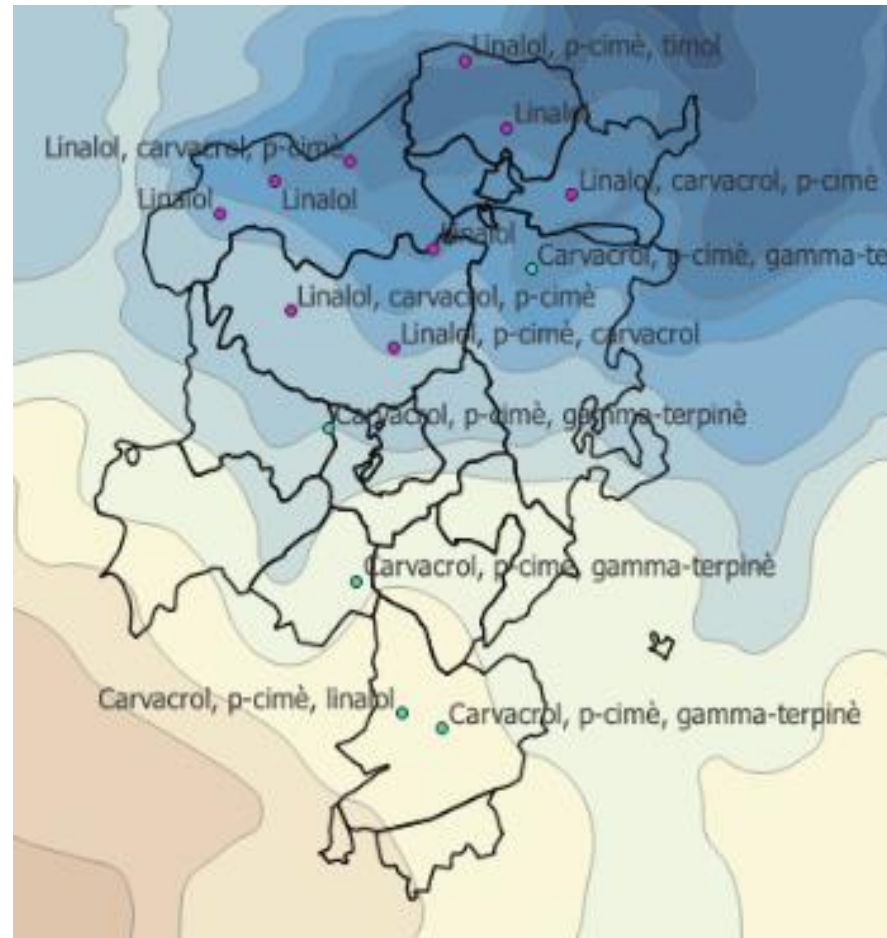
Regim pluviomètric

Satureja montana

Distribució dels quimiotips de sajolida segons **pluviometries mitjanes anuals**:

- QT Linalol > 700 mm
- QT Carvacrol < 700 mm

✓	350 a 400 mm
✓	400 a 450 mm
✓	450 a 500 mm
✓	500 a 550 mm
✓	550 a 600 mm
✓	600 a 650 mm
✓	650 a 700 mm
✓	700 a 750 mm
✓	750 a 800 mm
✓	800 a 850 mm
✓	850 a 900 mm
✓	900 a 950 mm
✓	950 a 1000 mm
✓	1000 a 1050 mm
✓	1050 a 1100 mm
✓	1100 a 1150 mm
✓	1150 a 1200 mm

Influència de les condicions edafoclimàtiques

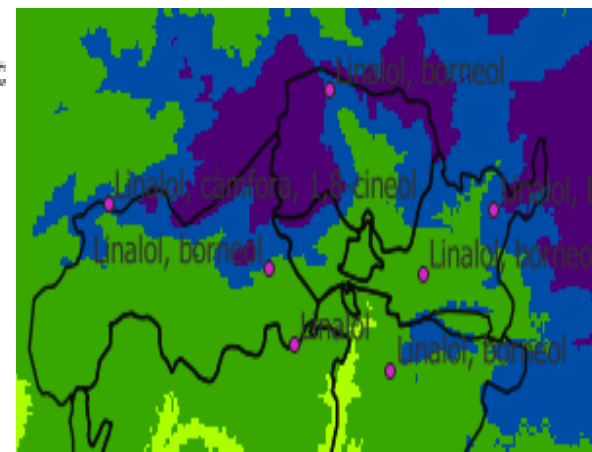
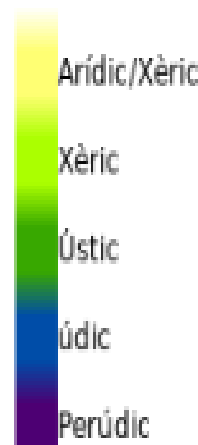
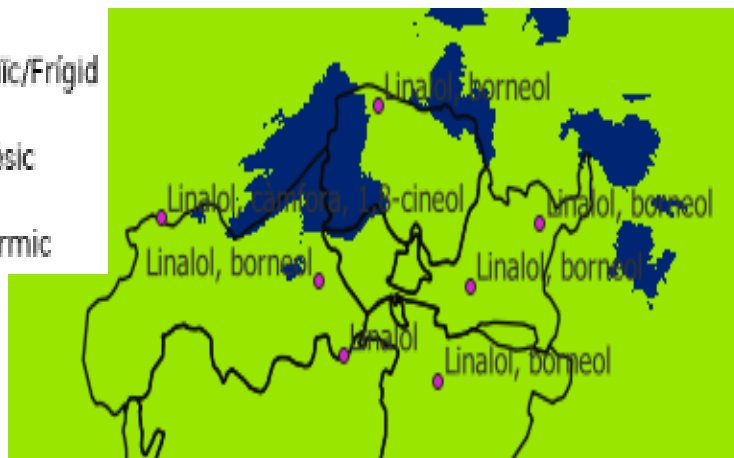
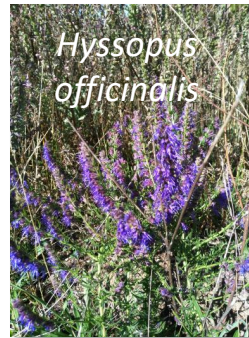
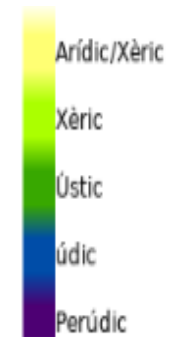
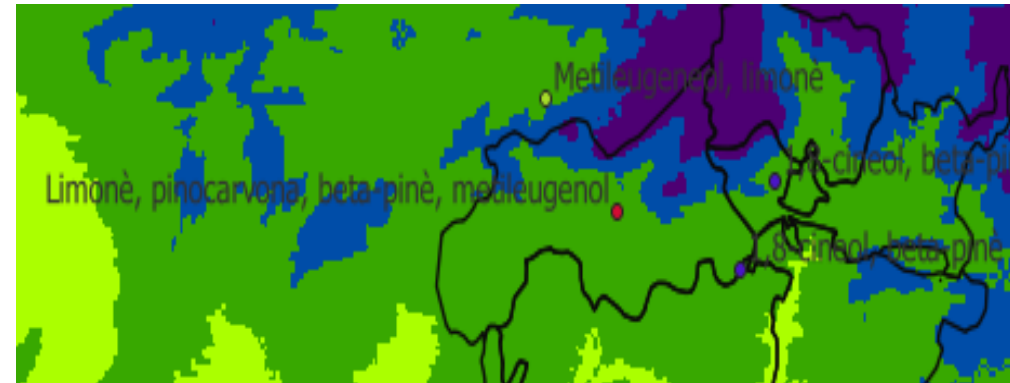

Tipus de sòl

règim d'humitat del sòl

mèsic (temperatura mitjana anual de 8 a 15°C i diferència entre mitjanes d'estiu i d'hivern superior a 5°C)

règim de temperatures del sòl

ústic: mai no manca aigua en l'època del creixement de les plantes

údic (durant 6 anys, com a mínim, el perfil del sòl no és sec en 60 dies consecutius o en 90 dies acumulats per any)

Influència de les condicions edafoclimàtiques

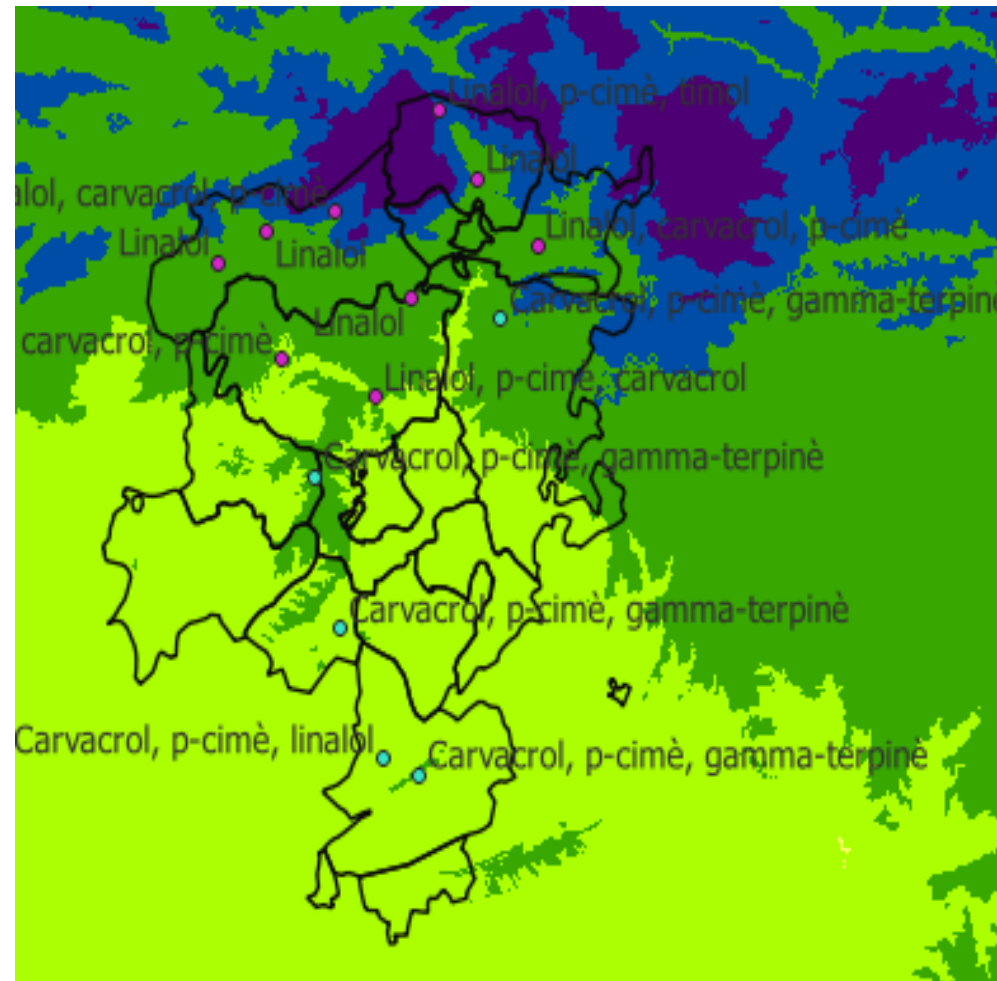

Satureja montana

Distribució dels quimiotips de sajolida segons **règim d'humitat del sòl**:

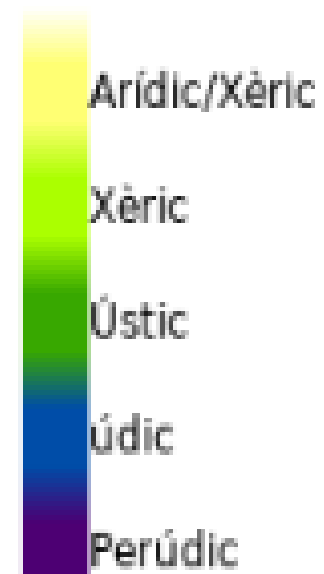
- **QT Linalol** : règim ústic.
- **QT Carvacrol** : règim xèric.

Tipus de sòl

ústic: mai no manca aigua en l'època del creixement de les plantes .

xèric: no hi ha prou aigua durant el període de creixement de les plantes.

Influència de les condicions edafoclimàtiques

Altitud

Espècies que creixen en cotes altes (> 750 m):

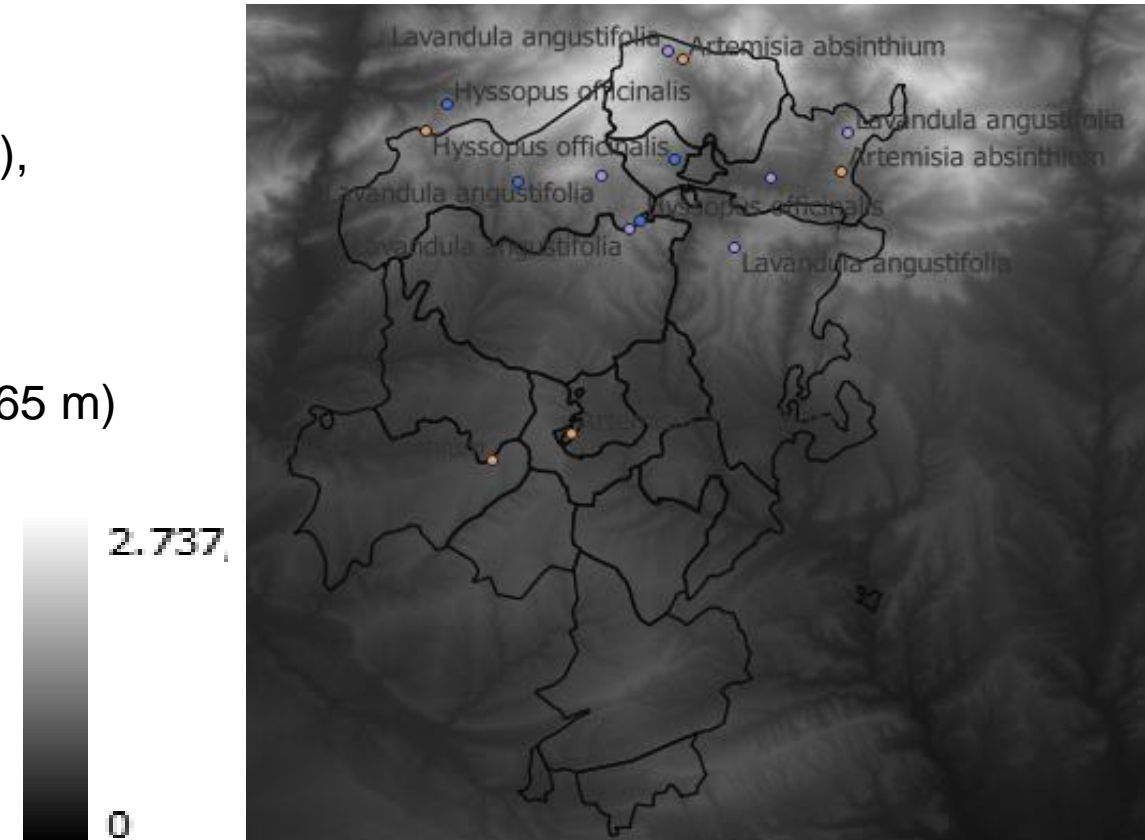
- *Hyssopus officinalis* (1.104 - 1.280 m),
- *Lavandula angustifolia* subsp. *pyrenaica* (840 - 1.492 m),
- *Artemisia absinthium* (763 – 1. 323 m)

Espècies que creixen en cotes baixes (< 1200 m):

- *Salvia rosmarinus* (sin. *Rosmarinus officinalis*) (560-1.165 m)
- *Salvia officinalis* subsp. *lavandulifolia* (538-1.165 m)

Espècies que creixen a diferents altituds:

- *Satureja montana* (612 – 1.426 m),
- *Lavandula latifolia* (602 – 1.301 m),
- *Thymus vulgaris* (580 – 1.458 m)
- *Origanum vulgare* subsp. *vulgare* (526 – 1.432 m)

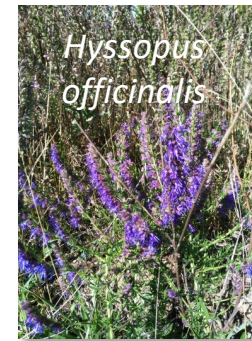
Possibles efectes del canvi climàtic

Condicions de creixement limitades

Hyssopus officinalis i *Lavandula angustifolia*:

- cotes superiors a 750 m
- temperatures mitjanes anuals inferiors a 8-9°C
- amplituds tèrmiques inferiors a 17-18°C
- pluviometries mitjanes anuals superiors 850 mm anuals

Tendència a l'alça de les temperatures i la disminució de les precipitacions

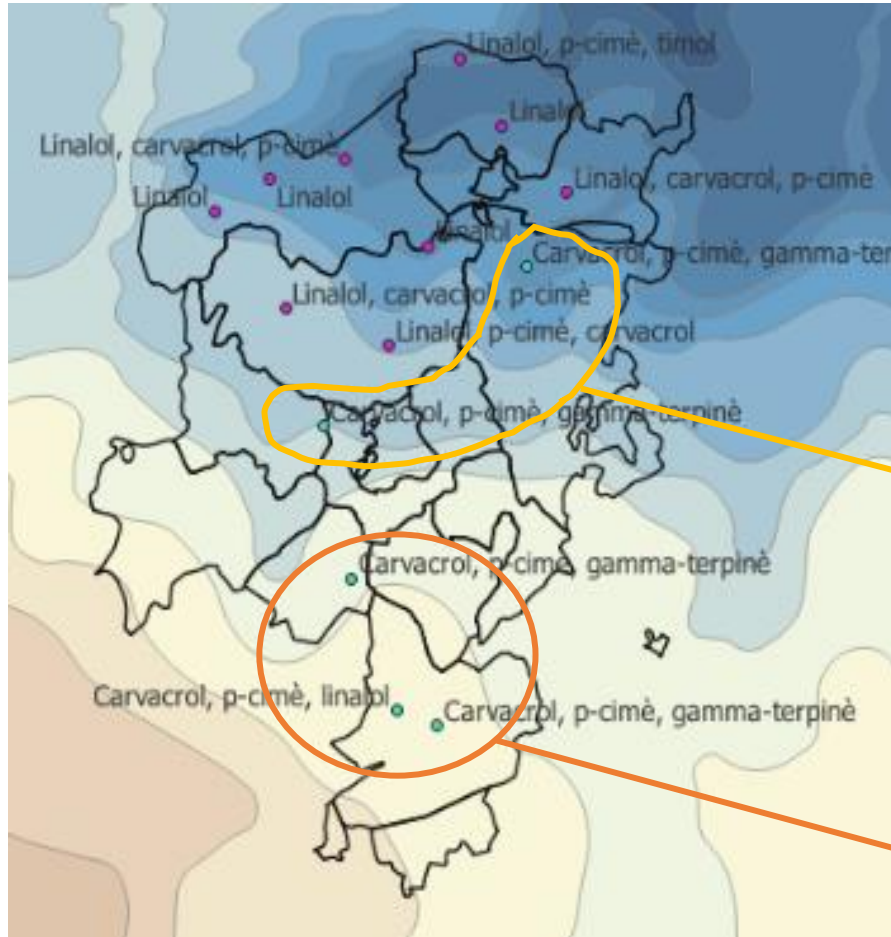
➤ **una previsible reducció de les poblacions.**

Possibles efectes del canvi climàtic

Oportunitats

Els quimiotips CARVACROL són més valorats

- ✓ Alimentació
- ✓ Terapèutica

- ✓ Antibacterià
- ✓ Antioxidant

- ✓ Humans
- ✓ Animals

36-38% carvacrol

- Condicions edafoclimàtiques més seques seran més aptes pel QT carvacrol de *Satureja montana*

45-46% carvacrol

Seguim treballant...

... per valoritzar els recursos

Grup de Plantes Aromàtiques i Medicinals – Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya

<http://apsb.ctfc.cat>

- Roser Cristóbal: roser.cristobal@ctfc.cat
  - Eva Moré: eva.more@ctfc.cat